

“Het is ondenkbaar om nog los van de maatschappelijke opinie een technologie te ontwikkelen. Dat hebben we wel geleerd van de geschiedenis. Daarom is de Technologiestichting STW in het nieuwe onderzoeksprogramma Ethiek, Onderzoek & Bestuur gestapt,” aldus de kernfysicus prof.dr. Frans Saris.

Saris: “We hebben praktisch bruikbare resultaten nodig”

Saris is niet alleen hoogleraar Natuurwetenschap en Technologie voor Duurzame Ontwikkeling en decaan bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen van de Universiteit Leiden. Hij zit ook in de bestuursraad van de Technologiestichting STW en is lid van de programmacommissie van Ethiek, Onderzoek & Bestuur. En dan hebben we het nog niet over zijn redacteurschap van

“Het trof me hoe leuk die workshop was”

het literaire tijdschrift De Gids. Voor het eerst participeert ook de Technologiestichting STW in het programma Ethiek, Onderzoek & Bestuur. Het programmeergebied ‘Ethiek van Technologisch Onderzoek’ is toegesneden op vragen die voortkomen uit projecten van STW. Waarom doet STW dat? “Directe aanleiding was de Commissie Terlouw die de maatschappelijke discussie over

genetische modificatie leidde. Dat was niet bepaald een brede discussie,” aldus Saris. “Zo is er voorheen ook de brede maatschappelijke discussie geweest over kernenergie. Daarbij kwam het volk wel tot een mening, maar de regering trok zich er vervolgens niks van aan. Tot de ramp in Tsjernobyl gebeurde. Toen veranderde het beleid pas. Terecht. Maar we moeten het kind niet met het badwater weggooien. Als kernfysicus vind ik het doodzonde als reële mogelijkheden van technologieën niet gebruikt worden. Daarom is het wezenlijk om die in samenspraak met de maatschappij te ontwikkelen en niet los daarvan. Dan kun je tijdens de rit bijsturen.”

Fantastisch

STW onderscheidt zich van organisaties die fundamenteel wetenschappelijk onderzoek subsidiëren doordat ze alleen projecten stimuleert waarbij al een duidelijke toepassing van een technologie voor ogen staat en er bovendien al een duidelijk omliggende groep toekomstige gebruikers is. Juist dan is het goed volgens Saris om je als wetenschappers, al tijdens

Prof. dr. Frans Saris: "Ik was verrast hoe snel er in de discussie tussen ethici en technologen al onvoorziene ethische aspecten van de technologieprojecten aan het licht kwamen." (Foto: Anje Kirsch, Schiedam)

het onderzoek, te laten leiden door wat er leeft onder de toekomstige gebruikers. "Het is natuurlijk fantastisch dat de overheid ons in deze tijd een extra budget gegeven heeft om dat te doen. Voor dit programmaonderdeel is 600 duizend euro beschikbaar."

Meekijken

Binnen het programmagebied Ethiek van Technologisch Onderzoek zullen technologen en ethici met elkaar samenwerken. Dat kan op twee manieren. De ethici participeren direct in het onderzoek, of de ethici doen parallel aan het technologisch werk hun eigen onderzoek en koppelen de resultaten daarvan regelmatig terug naar de technologen. In beide gevallen kunnen de technologen dan hun conclusies trekken over hoe ze hun onderzoek moeten bijstellen. Waarom die twee vormen? "Dat heeft er alles mee te maken dat je verschillende soorten mensen hebt. De ene technoloog vindt het prima dat er voortdurend een ethicus over zijn schouder meekijkt, en de ander heeft dat liever niet. Hij vindt het

wel best als de ethicus meer op afstand onderzoek doet en af en toe resultaten doorgeeft zodat hij daar dan zijn voordeel mee kan doen."

Verrast

Interessante gedachte. Maar hoe vinden ethici en technologen elkaar? "Eerst hebben wij bij STW samen met projectleiders enkele projecten geselecteerd waarvan wij dachten dat die zich lenen voor ethisch onderzoek. De betrokken onderzoekers hebben we toen gevraagd of zij hun project eens in een workshop wilden presenteren voor ethici om te zien of die er brood in zagen om hun onderzoek daarop aan te sluiten. Dat is begin 2003 inderdaad gebeurd. En het heeft me getroffen hoe leuk dat was," zegt Saris enthousiast. Hoezo? "Nou allereerst deden de technenuten hun verhaal. Dat deden ze heel goed vond ik. Maar belangrijker is dat de ethici bij elk presentatie al meteen op een heel levendige manier met de technologen in discussie gingen. Ik was verrast hoe snel er in het debat al

onvoorziene ethische aspecten van de technologieprojecten aan het licht kwamen. Heel inspirerend."

Aansluiten op behoefte

De workshop heeft ook geleid tot concrete samenwerking. Voor bijna alle gepresenteerde projecten hebben zich een tot drie groepen ethici geïnteresseerd betoond voor samenwerking. In concreto zijn er zeven STW-gerelateerde projectaanvragen binnengekomen bij Ethiek, Onderzoek & Bestuur. In september valt de beslissing welke projecten geld krijgen. Saris kan niet nalaten te zeggen dat hij juist deze projectaanvragen het interessantste vindt van allemaal. "Wat me zo aanspreekt is dat ze sterk tot praktisch bruikbare resultaten leiden en niet blijven hangen op een theoretisch wetenschappelijk niveau. Ik vind het belangrijk dat uit dit programma resultaten komen die goed aansluiten op een maatschappelijke behoefte of een concrete vraag van ministeries."

Lex Linsen